

ЕВРОПЕЙСКИТЕ ЕЗИКОВИ СЕРТИФИКАТИ В БЪЛГАРИЯ И ESL (ЕВРОПЕЙСКИ КОНСОРЦИУМ ЗА СЕРТИФИЦИРАНЕ НА ПОСТИЖЕНИЯТА В ОВЛАДЯВАНЕТО НА СЪВРЕМЕННИ ЕЗИЦИ)

Красимира Скординова – Георгиева
Сдружение „Европейски езиков център“

Резюме. Европейските езикови сертификати са сравнително нов продукт на българския пазар за чуждоезиково обучение. Унифицираната от Съвета на Европа Европейска езикова рамка и изискванията на Хагската конвенция са условия за безспорното им признаване в страните от Европейския съюз. В Европа съществуват много асоциации и центрове за сертифициране на знанията по чужди езици, но липсва яснота кой и как сертифицира знанията на кандидатите по български език извън България. У нас практиката показва, че възникват бюрократични пречки при използване на документи, удостоверяващи компетенциите по български език. В този контекст признаването на европейски сертификати, удостоверяващи степента на владееене на български език като входен документ във висшите ни училища или за ускоряване и стандартизиране на процедурата за натурализация, следва да се регламентира от образователното ни министерство и да е ясно застъпено в Правилниците на съответните администрации. В условията на днешната демографска криза национален приоритет е осигуряването на лесен достъп до образование в български учебни заведения на наши и чужди граждани, наследници на българските политически и икономически емигранти от европейски и неевропейски страни. Елиминирането на бюрократичните пречки ще създаде потенциални възможности за завръщането им в родината, за уседналост и професионална реализация.

Keywords: linguistic certificates, education, knowledge, bureaucratic obstacles, local administration, demographic crisis, national priority, emigrants, professional realization.

Европейските езикови сертификати са нов продукт на българския пазар за чуждоезиково обучение и удовлетворяват потребностите от сертифициране на работното и образователното ниво на владееене на чужд език. Много европейски университети вече ги признават като входящ изпит, държавните администрации – като един от изискуемите документи за натурализация, а

работодателите – като документ за правоспособност и квалификация. Досега за определяне на чуждоезиковите компетенции се използваха различни схеми, които доста често даваха твърде произволни оценки. Чрез използването на Европейската езикова рамка всички международно признати сертификати, ориентирани към дефинираните нива на чуждоезикови компетенции, ако са прецизирани, следва да бъдат безспорно признавани в страните на Европейския съюз. Наред с това следва да се съблюдават изискванията според Хагската конвенция към спецификацията на сертификата.

Според Хагската конвенция, подписана на 5 октомври 1961 г., легализирането на различните видове документи става чрез специално удостоверение, наречено апостил, с печат за заверка от държавата, в която документът е издаден. Притежаващите апостил документи се освобождават от всякаква допълнителна форма на легализация.

За България Хагската конвенция влиза в сила на 30 април 2001 г. Конвенцията предвижда унифициран способ за оформяне на определена категория документи (публични актове), предназначени за ползване в чужбина – чрез поставяне върху самия документ или в приложение към него на специално удостоверение – апостил. Апостилът освобождава документа, към който е прикрепен, от по-нататъшни процедури за легализиране от други висшестоящи местни органи в страната на издаване, както и от дипломатическото или консулското представителство на държавата – страна по конвенцията, на чиято територия трябва да се представи документът.

Документите, произхождащи от държави – страни по Хагската конвенция, и снабдени с апостил, не се легализират от българско дипломатическо или консулско представителство, акредитирано за съответната държава. Тези документи се признават от българските органи, когато върху тях или в приложение към тях има поставен в оригинална форма апостил.

В България органите, компетентни да поставят апостил върху българските публични актове, са Министерството на правосъдието и Министерството на образованието и науката (от март 2013 г.), когато се отнася до документите за образование, придобита квалификация и правоспособност.

Задължителни реквизити на апостила са:

- име на държавата, издаваща апостила;
- имена на лицата, подписали документа, който се удостоверява с апостила;
- длъжност на лицата, подписали документа;
- наименование и печат на учредението, издало документа, удостоверен с апостила;
- наименование на града, в който е поставен апостилът;
- дата на поставяне на апостила;
- име на органа, който поставя апостила;
- номер на апостила;

- печат на учреждението, поставило апостила;
- подпис на длъжностното лице, поставило апостила.

Съгласно Хагската конвенция апостилът може да се състави както на един от езиците на Конвенцията (английски или френски), така и на националния език на държавата, издаваща апостила. Конвенцията задължава единствено заглавието на Апостила да е на френски език: *Apostille (Convention de la Haye du 5 octobre 1961)*. По-разпространена е практиката на съставяне на двойно заглавие, в което е включен както надписът на френски, така и надпис на националния език на страната, издаваща апостила.

Задължително е да се изясни процедурата по осъществяване на заверката с апостили кой е заявителят – издателят на публичния документ или неговият притежател. В България практиката показва, че заверката чрез апостил се заявява от притежателя на документа. Но у нас оценяването на положените тестове и издаването на сертификатите се извършва „онлайн“, извън страната (Тойфел, САТ, ЕСЛ и т.н.) и притежателят на документа го получава от български посреднически централи. Логично е този документ да пристига с всички реквизити на апостила, за да бъде мобилен и признаван в международното европейско пространство, а неговият притежател да бъде освободен от бюрократични пречки. Тогава би следвало признаването на валидността на подобни документи да бъде безспорна от българското образователно министерство и подведомствените му органи.

В съответствие с Националната стратегия за учене през целия живот 2008 – 2013 г., приета с Решение на Министерския съвет от 30.10.2008 г. и разработена в отговор на политиките на Европейския съюз, отразени с Решение № 1720/2006/ЕО от 15 ноември 2006 г. за създаване на програмата „Учение през целия живот“, се дават препоръки за действията, които трябва да се предприемат от институциите за активно участие в една нова глобална икономика, изградена на основата на знанието. Стратегията си поставя за цел да обедини усилията на всички институции на Република България за създаване на условия за осъществяване на процеса на учене през целия живот. Мониторингът на изпълнението на стратегията се извършва чрез Кохерентна рамка на индикаторите и референтните равнища за целите на Лисабонската конвенция в областта на образованието и обучението. Европейската комисия е включила приоритетно в ключовите компетентности на личността познаването и използването на два и повече чужди езика при учене през целия живот и при дефиниране на образователните цели на европейското образователно пространство.

Право на българските граждани е да се учат на български език навсякъде по света. В условията на днешната демографска криза, поради спад в раждаемостта и емиграция на най-младото ни образовано население, национален приоритет е осигуряването на лесен достъп до образование в български

учебни заведения на наши и чужди граждани, наследници на българските политически и икономически емигранти в европейски и неевропейски страни. Завръщането им в родината ще създаде потенциални възможности за уседналост и професионална реализация. Досегашната практика показва, че деца от смесени бракове или деца на емигранти с добри познания по български език са длъжни да заплащат такса в хиляди евро за подготовителния едногодишен курс за обучение по български език наравно с останалите чуждестранни кандидати-студенти. Това едногодишно обучение, на което курсистите почти не присъстват, е излишно и неоправдано и не трябва да зависи от интересите на университетските финансови мениджъри.

Висшите училища в България са автономни по смисъла на Закона за висше образование и имат право да решават какви документи за владеење на български език ще признаят за прием в специалностите от платено обучение. Дипломите за завършено средно образование, издадени в страните от Европейския съюз, са валидни при кандидатстване в чуждоезиковите програми, но в случаите на кандидатстване в българоезични образователни програми като условие за прием е владеењето на български език.

На фона на съществуващите 51 български висши училища, акредитирани от Националната агенция за оценяване и акредитация, единици са българските университети, които признават до момента европейските сертификати, а абитуриентите, които обмислят завръщане и следване в България, основно се насочват към тях. Разнопосочната и недефинирана политика от страна на останалите български образователни институции, макар и непредумишлено, създава условия за ориентирането към чужди университети, като най-лесен избор при избягване на усложнената ни бюрократична среда. Напразни остават многогодишните усилия на Образователното министерство да привлече младите хора обратно в родината.

Отговорните държавни експерти в МОН следва да направят подбор и да актуализират списъка на българските и чуждестранните образователни формации, които извършват обучение и оценяване на тестовите материали за български език, валидизирано със сертификат, като подходящо и достатъчно условие за входно ниво по български език на чуждестранни студенти в българските университети. В случаите на кандидатстване за българско гражданство признаването на този сертификат също би довело до уеднаквяване на критериите, ускоряване и стандартизиране на процедурата.

В този контекст признаването на европейски сертификат, удостоверяващ степента на владеење на български език като входен документ във висшите ни училища, не е регламентирано от административните и академичните ръководства и не е ясно застъпено в правилниците на университетите. Време е този родолюбив жест от страна на образователните ни институции да покаже как могат да се приложат на практика „скупните“ и „шаблонизирани“ реше-

ния на европейските образователни централи, администрирани под различни наименования – европейски рамки, европейски стратегии и др. Ако не се приложат на практика, техните решения ще служат само за звуков фон на международните симпозиуми и конференции.

Общата европейска езикова рамка е един от основните документи на Съвета на Европа, популяризирана и в България на 13 декември 2006 г. по време на Панаира на книгата в НДК. У нас тя се издава с партньорството на Отдела за езикова политика на Съвета на Европа в Страсбург и Министерството на образованието и науката на България. Оторизираните преводи и редакции са плод на няколкогодишен експертен труд на специалисти от БАН и български университети.

Рамката е създадена с цел да уеднакви и валидизира обучението и оценяването на знанията по различни езици, чието лице са Европейските езикови сертификати, издавани и разпространявани в Европа от различни неправителствени сдружения. Обикновено тези асоциации се създават в академична среда от безспорни специалисти и преподаватели в областта чрез участие в тематични европейски проекти. Това са центрове, възникнали след разработване на проекти по финансово обезпечени европейски програми, и като такива, обстойно проверени за съответствие с програмните изисквания на Съвета на Европа.

Рамката дефинира принципите, на които трябва да се основава езиковото обучение, както и разработването на продукти и услуги в тази сфера. Тя определя нивата на езикова компетентност, валидни в Европейския съюз, и дава точни критерии за тяхното определяне, особено необходими при подбора на кадри. Документът е предназначен за всички, които се занимават професионално с чуждоезиково обучение, за държавни и образователни институции, за неправителствени организации, за специалистите по човешки ресурси в компаниите на територията на България.

Общата европейска езикова рамка е създадена за обслужване на комуникацията между европейските граждани в обединена Европа. Тя е развита с цел да се стимулира съвместната работа на европейските образователни институции и най-вече да направи чуждоезиковите компетенции съизмерими и сравними в една валидна за цяла Европа скала. От страна на европейските институции беше създаден инструмент, който описва диференцирано чуждоезиковите умения на работното място въз основа на единна европейска система на компетенциите, съотнасяща се към международния пазар на труда. С помощта на Европейската езикова рамка – създадена по препоръка на Европейския съвет за културно сътрудничество – вече може по-лесно и диференцирано да се направи оценка на това, доколко даден служител може да се справи с различни ситуации на работното си място. Оценяват се компетенциите в четирите умения: слушане, четене, говорене, писане. В рамките на тези

четири умения Европейската езикова рамка дефинира шест нива на езикови компетенции – „Начално ниво“ A1; „Ниво на оцеляване“ A2; „Прагово ниво на владеење“ B1; „Ниво на независимо ползване“ B2; „Ниво на ефективно оперативно владеење“ C1; „Ниво на свободно владеење“ C2.

В нашата страна много езикови центрове и сдружения използват европейската езикова рамка, за да предлагат курсове за подготовка по немски, английски и други езици и провеждане на сертификационни изпити с цел получаване на Европейски езикови сертификати, най-често за работни места в Европа. Тестовите се оценяват извън обучителния център, а сертификатите се издават от съответния международен образователен институт, упълномощител на изпитващия екип.

В Европа съществуват много асоциации и центрове за сертифициране на знанията по чужди езици, някои от които са посочени по-долу:

- EAQUALS – Европейската асоциация за качествени езикови услуги, която въвежда и гарантира европейски стандарти в чуждоезиковото обучение и на която асоциирани членове са и някои български езикови центрове;

- Arbeitskreis der Sprachenzentren (AKS) – създадена през 1992 г. като професионална организация, обединяваща всички институции и работници в езиковите центрове на университетите в цяла Германия;

- The European Language Certificates (TELC) – Европейски езикови сертификати са нов продукт на българския пазар за чуждоезиково обучение и сертифициране. Те са разработени и се разпространяват в Европа от германския институт WBT (Weiterbildungs-Testsysteme GmbH), Франкфурт;

- UNicert – система за обучение и сертифициране на чужди езици, която днес се използва в повече от 53 европейски университета;

- The Association of Language Testers in Europe (ALTE) – асоциация на институции от Европа, всяка от които създава изпитни програми за изучаващите езика и издава сертификати на тези, които успешно са издържали езиков тест. Член на тази асоциация е Департаментът за езиково обучение към Софийския университет „Свети Климент Охридски“ от 2004 г.

Как и кой сертифицира знанията на кандидатите по български език извън България?

Преди 21 години (през 1992 г.) страните членки на Европейския съюз основаха Консорциум със седалище в Лондон („European Consortium for the Certificate of Attainment in Modern Languages– с абревиатура ECL, в превод на български – „Европейски консорциум за сертифициране на постиженията в овладяването на съвременни езици“). С подкрепата на програмите ERASMUS и LINGUA Консорциумът си постави за цел да разработи единна система от тестове за изпити по владеење на европейските езици. В съответствие с провежданата от Европейския съюз политика на обединение и уеднаквяване на стандартите членовете на Кон-

сорциума целят да осигурят еквивалентност на изпитите и взаимното признаване на сертификатите за тях, без да е необходимо приравняването им към стандартите на отделните държави. Понастоящем ECL консорциумът функционира като международен орган за установяване на езиковата компетентност по съвременни европейски езици – английски, немски, унгарски, италиански, полски, словашки, испански, румънски, руски, сръбски, чешки и **български език**.

Консорциумът ECL създава и развива адекватна стратегия, принципи, критерии, правила и процедури за стандартизирани езикови тестове за всички нива и езици. Този консорциум, създаден по европейски проект от академичен екип, е международно признат европейски център за сертифициране на езиковите познания на кандидатите в различните нива на Европейската езикова рамка. Състои се от образователни институции и учебни заведения, които представляват в него официалните езици на Европейския съюз и езиците на страните кандидат-членки.

Седалището на Консорциума е в Университета на град Печ, Унгария. Всяка страна членка в Консорциума се представлява от авторитетен езиков център на изтъкнат национален университет.

Една от най-важните цели на Консорциума е да осигури еквивалентност на изпитите и взаимно признаване на сертификатите за тях, без да е необходимо валидирането им във всяка държава. Равнищата на ECL изпитите отговарят на всички параметри и изисквания на Общата европейска езикова рамка. Провеждат се изпити на равнищата: A2, B1, B2 и C1.

България е членка на Консорциума от януари 2006 г. По отношение на езиковия сертификат по български език се представлява от две неправителствени организации: сдружение „Европейски езиков център – София“, организиран от преподаватели по български език на ДЕОС към Медицинския университет – София (от 2012 г.); и Европейски езиков център, организиран от преподаватели по български език на ДЕОКС към Медицинския университет – Варна, (притежаващ статут на национален ECL център от 2006 г.).

Тук е уместно да се изтъкне фактът, че стандартизиращият тест по български език като чужд, ниво B2, по търсене сега се равнява с най-разпространените и търсени сертификатни изпити по английски, френски, немски и италиански език, създадени от такива големи и добре финансирани институции като Кембридж ESOL, Гьоте институт, CIEP във Франция и Университета в Перуджа, Италия. Това илюстрира неговата нарастваща популярност и очаквания за по-голяма загриженост на образователната администрация към качеството и валидизацията на сертификатите.

Какво е качеството на ECL сертификатите?

Съдържанието и структурата на изпитите за ECL сертификати са утвърдени след задълбочени и широки проучвания на специалисти и пилотни тестове

на специализирани групи. ECL изпитите проверяват степента на устните и писмените умения на кандидатите за общуване по теми от личен и професионален план

Равностойност е една от основните характерни черти на ECL изпитите. Тя се гарантира чрез уеднаквяване на принципите, върху които се базират учебните материали и изпитните тестове за всеки от езиците. Структурата и характерът на самите изпити, както и критериите за оценяване на езиковата подготовка на кандидатите, са еднакви за всички езици

Достоверност е друга основна характерна черта. Институциите членки на Консорциума отговарят за съставянето и проверката на тестовете по представяния от тях език. За да се гарантира достоверността на изпитите, по време на тяхното оценяване се прилага принципът на двойната проверка. Спазването на единните критерии при разработка на учебните и изпитните материали, при проверка на тестовете и при издаването на сертификатите се следи от контролна комисия, която се състои от специалисти, представляващи всички езици в Консорциума.

Езикови нива

Езиковите изпити ECL имат нива на компетентност според Общата европейска езикова рамка:

- „Ниво на ефективно оперативно владение“ C1;
- „Ниво на независимо ползване“ B2;
- „Прагово ниво на владение“ B1;
- „Ниво на оцеляване“ A2;

На всяко езиково ниво кандидатите се проверяват и оценяват по основните езикови умения:

- разбиране при слушане;
- разбиране при четене;
- писане (на свободен текст – есе);
- говорене (участие в разговор и самостоятелно устно изложение).

Европейските езикови центрове в София и Варна са сдружения с нестопанска цел, акредитирани като Международни центрове за придобиване на езикови сертификати по съвременни езици в България и имат правото да изпълняват ролята на Европейски изпитни центрове и да представляват ECL в България. Те организират и провеждат курсове за подготовка и ECL изпити в сътрудничество с Международния ECL център в град Печ, Унгария.

Основна цел на тези неправителствени организации е предоставянето на възможност на чуждестранните студенти (и на всички заинтересовани чуждестранни граждани) да придобиват международно признат европейски ECL езиков сертификат за знанията си по български език.

В тази си основна дейност центрите разчитат на тясно сътрудничество и координация с медицинските университети, към които са базирани. Членовете на сдруженията са убедени, че въвеждането на изпита за европейски езиков сертификат ECL по български език в програмата на университетите дава редица предимства:

- повишава качеството на преподаване и усвояване на знания по български език; който е работен език в следването на чуждестранните студенти в България;

- отговаря на интересите на чуждестранните студенти към придобиване на международно признат сертификат за знанията им по български език;

- повишава обществения престиж на университетите като центрове, в които се признават и могат да се придобият международни езикови сертификати по български език – езика на страната домакин, на който чуждестранните студенти се обучават и подготвят за бъдещата си професия.

ЛИТЕРАТУРА

Българско училище „Св. св. Кирил и Методий“ в град Никозия, Кипър

Българско гражданство – МОН www.mon.bg

Европейска езикова рамка на Съвета на Европа

Европейско езиково портфолио – МОН www.mon.bg

European Consortium for the Certificate of Attainment in Modern Languages / Европейски консорциум за сертифициране на познанията по съвременни езици (ECL-Consortium) University of Pécs Foreign Language Centre www.ecl-test.com* <http://inyt.pte.hu>; <http://www.ecl.hu>; <http://erasmus.pte.hu>

ECL изпитен център, организиран от преподаватели на секцията по български език към Департамента за езиково обучение, комуникации и спорт при Медицинския университет – Варна www.ecl.hu

Закон за висшето образование

Закон за професионално образование и обучение

Министерство на външните работи – заверки и легализации

Национална агенция за оценяване и акредитация – акредитираните висши училища в България

Правилник за устройството и дейността на ЦКОКУО www.ckoko.bg

Правилник за устройството и дейността на Националната агенция за професионално образование и обучение

Сдружение „Европейски езиков център – София“, организиран от преподаватели по български език на ДЕОС при Медицинския университет – София www.ecsofia.com

Съвет на Европа

Същност на европейските езикови сертификати – TELC www.econ.bg
Участие на България в „Процеса Болоня”

Хагска конвенция – Апостил Кога апостилът е ненужна формалност
www.capital.bg

THE EUROPEAN LINGUISTIC CERTIFICATES IN BULGARIA AND IN THE ECL (EUROPEAN CONSORTIUM FOR CERTIFICATION OF THE ACHIEVEMENTS IN THE MASTERING OF CONTEMPORARY LANGUAGES)

Abstract. The European linguistic certificates are a comparatively new product for the Bulgarian foreign education market. The unified by the European Council Linguistic Framework and the Hague Convention requirements are conditions for their indisputable recognition within the countries in the European Union.

While there are many European associations and centers for certification of foreign language knowledge, it is not clear who and how certifies the knowledge of the candidates with Bulgarian language outside Bulgaria. The practice demonstrates that there are bureaucratic obstacles before the use of documents attesting the command of the Bulgarian language. In this aspect, the recognition of European certificates that attest the level of Bulgarian language knowledge as the initial document needed for our native universities should be regulated by the Bulgarian Ministry of Education, and should be clearly set out in the local administrations rules. Moreover, in light of the current demographic crisis, it is a national priority to ensure easy access to higher education in Bulgarian to our and foreign citizen, who are inheritors of the Bulgarian political and economic emigrants from the European and non-European countries. Addressing those bureaucratic problems will, on the one hand, create opportunities for emigrants to return to their own motherland and, on the other, facilitate their professional realization.

Krasimira Skordinova – Georgieva, PhD

✉ Association “European Language Centre– Sofia”

2 Zdrave Str.

1431 Sofia, Bulgaria

Tel: +359 877 16 30 49

Fax: +359 2/953 36 34

Email: krasimira1950@abv.bg